

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Медичний інститут

Кафедра історії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 226 «Фармація, промислова фармація»

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Декан факультету

Начальник НМВ

Морозова О.С.

Котляр Ю.В.

Оглобліна М.В.

Оглобліна М.В.

Грищенко Г.В.

Шкірчак С.І.

Миколаїв – 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Історія України та української культури	
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»	
Спеціальність	226 «Фармація, промислова фармація»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Фармація	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1-й	
Навчальний рік	2020-2021	
Номери семестрів:	Денна форма	Заочна форма
	1-й	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	18 год.	
	18 год.	
	54 год.	
Відсоток аудиторного навантаження	40 %	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	1-й семестр – іспит	

2. Мета, завдання та заплановані результати навчання

«Історія України та української культури» – один з курсів в комплексі дисциплін історичного напрямку. Він покликаний зробити вагомий внесок у формування загальноосвітнього рівня майбутніх спеціалістів різних галузей, зокрема медиків, які, будучи залучені до загальнолюдських цінностей досягнень світової культури, сприймають ідеї гуманізму та прагнуть до самовдосконалення.

Курс «Історія України та української культури» посідає важливе місце серед дисциплін історичного циклу. Даний курс вивчається студентами на 1 курсі і завершує їх теоретичну підготовку в галузі історії та культури України.

Мета курсу - допомогти майбутньому спеціалісту виробити історичну свідомість, дати живу історичну підготовку, піднести його культурний рівень, краще підготуватися до активної участі в суспільно-політичному житті країни. Курс дає можливість зрозуміти зміст, суть і характер історичного та культурного розвитку України в контексті світового історичного та культурного процесу. Центральною в курсі є українська національна ідея.

Об'єктно-предметна сфера курсу: історія України та української культури; археологічні пам'ятки далеких епох; діяльність людини та людських спільнот протягом різних історичних періодів; ментальність, звичаї населення, наукові і культурні інституції; особистості; народне мистецтво; релігійне життя краю, культові споруди тощо.

«Історія України та української культури» виконує ряд соціально значимих функцій: пізнавальну, практично-політичну, світоглядну, виховну.

Методологічними підставами змісту курсу є цивілізаційний, культурологічний, регіональний підходи. Принципами вивчення історичних фактів є принцип історизму, об'єктивності, соціального підходу, альтернативності.

Курс «Історія України та української культури» виконує такі **завдання**:

- висвітлює історію та культуру населення України, його історичне минуле, мистецтво тощо;
- доповнює знання студентів з історії та культури України новітніми матеріалами щодо досягнень вітчизняної історії та культури;
- показує тісний зв'язок найважливіших подій та явищ історії України з подіями світової історії, роль України в системі міжнародних відносин;
- виробляє у студентів здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

спілкуватись іноземною мовою, здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

- формує вміння оцінювати суспільні явища з позицій історизму, об'єктивності, діалектичного розуміння багатогранності й суперечливості історичного та культурного процесів;
- виховує вміння всебічно, критично аналізувати інформацію різних джерел, самостійно, творчо осмислювати проблеми суспільного розвитку в минулому та сьогоденні;
- розвиває інтерес та повагу до історії власного народу, країни, культури тощо.

Передумови вивчення дисципліни (міждисциплінарні зв'язки).

Курс «Історія України та української культури» найтісніше пов'язаний з іншими науками: філософією, політологією, загальною теорією політики, економічною теорією, соціологією, юридичними науками, історією політичної думки, міжнародними відносинами, статистикою, мовознавством, літературознавством, етнологією, етнографією, археологією і т. д. Історія розглядає процес розвитку суспільства з урахуванням своєрідності кожного етносу, країни між якими не завжди підтримувалися зв'язки, аналізує усю спільність явищ суспільного життя, всі його боки (економіку, політику, культуру, побут і т. д.) в їх зв'язках та взаємообумовленості.

Розроблена програма відповідає *освітньо-професійній програмі (ОПП)* та орієнтована на формування *компетентностей*:

загальні (ЗК) – ЗК1-ЗК3-ЗК4-ЗК6-ЗК7-ЗК10-ЗК12-ЗК14 ОПП:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність спілкуватися державною та іншою мовою як усно, так і письмово.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність до міжособистісної взаємодії та командної роботи.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність зберігати та приумножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, дотримуватись та пропагувати здоровий спосіб життя.

- Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства: усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянства в Україні.

Відповідно до освітньо-професійної програми очікувані **програмні результати навчання (ПРН)**

Знання та розуміння: ПРН1, ПРН2, ПРН20:

- застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності (ПРН 1);
- уміння спілкуватись науковою та професійною мовою, включаючи усну та письмову комунікацію українською мовою та однією із поширених європейських мов. Аналізувати тексти фахової спрямованості та перекладати іншомовні інформаційні джерела (ПРН 2);
- Розуміти і реалізовувати свої соціальні та громадські права та обов'язки. Формувати свою громадянську та соціальну позицію. Відповідати за свою громадянську позицію та діяльність (ПРН 20).

Очікувані результати навчання. В результаті вивчення дисципліни студенти мають:

- розуміти зміст, суть і характер історичного процесу;
- піднести свою політичну культуру;
- сформувати історичну свідомість (критично осмислювати минуле, розуміти сучасність, орієнтуватися в ній; прогнозувати майбутнє) й наукового світогляду;
- підготуватися до активної участі в суспільно-політичному житті країни

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

ЗНАТИ:

- основні факти історії України від найдавніших днів до сьогодення; терміни і поняття, що вживаються для аналізу історичних і політичних процесів у суспільстві; загальні відомості культурно-історичного процесу, етапи становлення й розвитку української культури; найважливіші дати українського культурного поступу, хронологічні рамки подій;
- причини і значення явищ української культури, їх місце в загальносвітовому контексті, взаємозв'язок і взаємозалежність; досягнення української культури; провідних діячів культури України.

- Знати способи аналізу, синтезу та подальшого сучасного навчання. Вміти проводити аналіз інформації, приймати обґрунтовані рішення, вміти набути сучасних знань. Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей. Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань.
- Мати глибокі знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності. Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній галузі, що потребує оновлення та інтеграції знань. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності. Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь.
- Знати свої соціальні та громадські права та обов'язки. Формувати свою громадянську свідомість, вміти діяти відповідно до неї. Здатність донести свою громадську та соціальну позицію. Відповідати за свою громадянську позицію та діяльність.

ВМІТИ:

- вільно оперувати набутими історичними фатами, поняттями;
- визначати зв'язок між історичними явищами, позитивні і негативні моменти, вплив на історію людства;
- розглядати соціально-політичні явища сучасності в перспективі та ретроспективі, в історичних рамках;
- вести наукову дискусію, відстоювати свою позицію, аргументувати власну точку зору фактичним матеріалом;
- прогнозувати розвиток історичного процесу;
- аналізувати й узагальнювати матеріал з конкретних питань української культури; порівнювати, оцінювати історичні факти на основі здобутих із різних джерел знань;
- використовувати знання в галузі мистецтва для свого духовного зростання і в напрямку професійної діяльності;
- розрізняти специфічні особливості різних галузей духовного життя, стильові ознаки кожної культурно-історичної епохи;
- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції

3. Програма навчальної дисципліни

Організація навчального процесу здійснюється за європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС).

Програма навчальної дисципліни складається з двох блоків:

БЛОК 1. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ ХХ СТ.

РОЗДІЛИ:

1. НАЙДАВНІШЕ МИНУЛЕ. ЗАРОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.
2. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ВЛАДОЮ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ. ФЕНОМЕН КОЗАЦТВА.
3. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

БЛОК 2. УКРАЇНА У ХХ – ХХІ СТ.

РОЗДІЛИ:

4. УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ.
5. УКРАЇНА ЧАСІВ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ (1920-1991).
6. СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1991-2020).

БЛОК 1. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ ХХ СТ.

РОЗДІЛ 1.

ДАВНІ СЛОВ'ЯНИ. ЗАРОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Історія України». Поява людини та первісних форм співжиття на території України.

Вступ. Предмет, мета, значення і завдання курсу «Історія України». Методи та методологічна основа дисципліни. Джерела з історії України. Об'єкти дослідження історії України. Її місце в системі історичних дисциплін. Основні етапи розвитку історії України.

Археологічна періодизація стародавньої історії. Поява і розселення людей на території України в епоху палеоліту. Заняття та початки духовного життя людини в епоху палеоліту й мезоліту. Неолітична революція. Неолітичні культури на території України. Енеоліт. Трипільська культура. Перші індоєвропейці на території України. Середньостогівська та ямна культури. Бронзовий вік. Ранній залізний вік. Кіммерійці. Скіфи. Сармати.

Заснування античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та Криму. Суспільний лад, державний устрій, економіка, культура та духовне життя населення античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та Криму. Боспорське царство.

Походження слов'ян. Археологічні культури давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів). Перші писемні згадки про слов'ян. Суспільне життя та господарство давніх слов'ян. Давні слов'яни під час вторгнення готів та гунів. Розселення слов'ян у V–VII ст. Походження українців.

Тема 2. Давні слов'яни. Зародження державності на українських землях. Київська Русь та Галицько-Волинське князівство.

Східнослов'янські об'єднання племен на території України. Версії походження праукраїнської давньоруської держави. Першопочатки держави. Утворення Київської держави. Політична історія Київської Русі за перших князів. Олег і збирання праукраїнських та інших племен. Ігор. Ольга. Святослав і його військова політика. Розквіт Київської Русі за Володимира Великого, Ярослава Мудрого та їх наступників.

Україна в період політичної роздробленості Київської Русі. Відновлення централізованої монархії Володимиром Мономахом. Боротьба Русі проти монголо-татарської навали.

Роман Мстиславич. Утворення Галицько-Волинської держави (1199 р.). Данило Галицький, його відносини з монголо-татарами і Києвом. Коронація Д.Галицького. Антимонгольська коаліція. Нащадки Д.Галицького.

Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.

РОЗДІЛ 2.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ВЛАДОЮ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ. ФЕНОМЕН КОЗАЦТВА.

Тема 3. Українські землі під владою іноземних держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.).

Державний устрій Великого князівства Литовського, Руського і Жемантійського у XIV – на початку XV ст. Політико-адміністративний статус українських земель у складі ВКЛ. Київське удільне князівство до 1471 р. Київська династія Олельковичів. Кревська унія Великого князівства Литовського з Польщею (1385 р.). Початок обмеження автономії українських удільних князівств та її остаточна ліквідація (1471 р.). Статути Великого князівства Литовського 1529, 1566, 1588 рр. Перехід до панщинно-фільваркового господарства в Галичині, східній частині Волині та Литві. «Волочна поміра» 1557 р. Магдебурзьке право.

Люблінська унія і утворення Речі Посполитої. Політико-адміністративний статус українських земель у складі Речі Посполитої. Поширення фільваркового господарства та магнатського землеволодіння на Київщину і Брацлавщину. Становище селянства: ріст феодалної експлуатації та остаточне закріпачення.

Суспільно-політичне та церковне життя в Україні у другій половині XVI ст. Два собори у Бресті 1596 р. та остаточний розкол православ'я: утворення нової греко-католицької церкви і заборона православної. Політичні наслідки церковного розколу для українства.

Тема 4. Феномен козацтва. Українське бароко.

Виникнення козацтва і оформлення його як стану (друга половина XV – перша половина XVI ст.). Дискусія про давньоруські корені козацтва. Дмитро Вишневецький (Байда).

Хронологічні рамки, сутність поняття Національна революція 1648- 1676 рр. та її європейський контекст. Ліквідація польсько-шляхетського режиму і становлення

національної держави. Зовнішня політика Б.Хмельницького. Посилення політичних зв'язків з Росією. Пошуки політичного і військового союзника гетьманом для завершення війни з Польщею і визнання нею державної самостійності України. Переяславська Рада 1654 р. та її рішення. Договір між Україною і Росією – «Березневі Статті».

Продовження війни з Польщею 1655-1656 рр. Українське питання в зовнішній політиці Росії. Гетьманство Івана Виговського (1657-1659 рр.). Гадяцький трактат 1658 р. та його невдача. Україна в політичних планах Росії, Польщі, Туреччини 50-60-х рр. XVII ст.

Становище України після Полтавської битви. Решетилівські статті. Гетьман Іван Скоропадський (1708-1722). Створення та діяльність Першої Малоросійської колегії. Пилип Орлик – гетьман в екзилі. Ухвалення «Пактів і Конституції законів і вольностей Війська Запорозького». Похід на Правобережну Україну у 1711 р.

Наказний гетьман Павло Полуботок і його невдала політика по відновленню дії договору 1654 р. Відновлення гетьманства після смерті Петра I. Спроба відновлення автономних прав України за гетьманування Данила Апостола (1727-1734). Правління гетьманського уряду (1734-1750).

Входження Лівобережжя до складу Росії. Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських земель. Поширення мануфактур, найманої праці. Формування національного ринку. Зміни соціальної структури та національного складу населення. Соціальна еліта Гетьманщини: козацька старшина, шляхта і духовенство. Рядові козаки.

Три поділи Речі Посполитої: черговий перерозподіл українських земель. Особливості політичного і соціально-економічного розвитку Правобережжя у XVIII ст. Специфіка політичного, соціально-економічного і духовного розвитку західноукраїнських земель у XVIII ст.

Відновлення гетьманства. Кирило Розумовський (1750-1764) та його діяльність. Остаточна ліквідація гетьманства і запровадження Другої Малоросійської колегії (1764). Діяльність президента Другої Малоросійської колегії П.Рум'янцева на Лівобережній Україні (1765-1769). Скасування козацького устрою на Слобожанщині (1765). Ліквідація решток автономного устрою Гетьманщини (1775-1788 рр.). Історичне значення Української козацької держави.

Селянський рух у Гетьманщині в першій половині XVIII ст. Гайдамацький рух, його характер і рушійні сили. Коліївщина, її соціальне і політичне підґрунтя. Опришківський рух в західноукраїнських землях. Олекса Довбуш.

Приєднання до Росії Північного Причорномор'я і Криму. Ліквідація Запорозької Січі і подальша доля козацтва. Участь українських козаків в російсько-турецьких війнах XVIII ст. та їх наслідки для України. Освоєння Півдня України та остаточне закріпачення селян.

РОЗДІЛ 3.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Тема 5. Українські землі в складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (кін. XVIII – початок XX ст.).

Російсько-французька війна 1812 р. і участь в ній українського народу. Російсько-турецькі війни кінця XVIII ст. та їх наслідки. Декабристський рух в Україні. Кирило-Мефодіївське товариство. Участь українців у Кримській війні. Здійснення реформ 60-70-х рр. XIX ст. в Україні. Громадівський рух.

Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. «Руська трійця». Революція 1848-1849 рр. Політизація національного руху в Галичині.

Соціально-економічне і політичне становище України на початку XX ст. Український національний рух та його політизація. Початок революції. Революційний рух в Україні навесні

і влітку 1905 р. Піднесення українського національного руху в роки революції. Причини поразки та історичне значення революції 1905-1907 рр.

Третьочервнева монархія та її суть. Столипінська аграрна реформа в Україні. Революційний рух у 1907-1914 рр. Національний рух в Україні. Діяльність «Просвіт». Західноукраїнські землі під владою Австро-Угорщини. Діяльність українців в еміграції. Причини і характер Першої світової війни. Воєнні дії на Південно-Західному фронті у 1914-1916 рр. Назрівання революційної кризи. Вплив війни на економіку.

БЛОК 2. УКРАЇНА У ХХ – ХХІ СТ.

РОЗДІЛ 4.

УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ.

Тема 6. Українська національно-демократична революція (1917- 1920 рр.).

Падіння самодержавства. Утворення Центральної Ради. Українські політичні партії та організації. М.Грушевський про автономний устрій українських земель. Український Національний Конгрес та його рішення. Початок українізації армії. I військовий з'їзд. Переговори між Центральною Радою і Тимчасовим Урядом. I Всеукраїнський селянський з'їзд. II Всеукраїнський військовий з'їзд. Прийняття I Універсалу. Утворення Генерального секретаріату. III Універсал. Проголошення УНР. Соціально-економічна програма Центральної Ради. Введення власної фінансової системи. Прийняття державної символіки УНР.

Корніловський заколот. З'їзд народів Росії у Києві. Боротьба за владу в Україні (кінець 1917 – початок 1918 р.). I Всеукраїнський з'їзд Рад. Ультиматум РНК Центральній Раді. Просування радянських військ в УНР. Повстання робітників заводу «Арсенал» у Києві. Трагедія під Крутами.

Конфлікт між Центральною Радою і німецькою окупаційною адміністрацією. Гетьманський переворот. Причини поразки, уроки, здобутки і прорахунки у діяльності Центральної Ради. Брестський мир та його наслідки для України.

Українська Держава П.Скоропадського. Внутрішня та зовнішня політика гетьманату. Національно-культурна політика. Створення УАН. Селянсько-партизанський рух у 1918 р. в Україні. Утворення Директорії. Падіння влади гетьмана П.Скоропадського.

Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях. Розпад Австро-Угорської імперії і проголошення ЗУНР. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. Створення УГА. Революційні події на території Північної Буковини і Закарпаття. Проголошення акту злуки УНР і ЗУНР.

Відродження УНР. Доба Директорії. Внутрішня і зовнішня політика Директорії. Український Трудовий Конгрес. Переговори з Антантою. Наступ радянських військ в УНР. Внутрішнє становище в Україні. Політика «воєнного комунізму» та її наслідки. Селянський рух влітку-восени 1919 р. Н.Махно. Боротьба проти денікінської навали. Утвердження радянської влади в Україні. Баштанська і Висунська республіки. Крах отаманичини. Варшавська угода. Воєнні дії 1920 р. проти польської армії. Розгром військ барона Врангеля. Завершення громадянської війни. Кінець Директорії УНР і визвольної боротьби.

РОЗДІЛ 5.

УКРАЇНА ЧАСІВ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ (1920-1991).

Тема 7. Україна часів радянської влади (1920-1953).

Політика Воєнного комунізму. НЕП. Утворення Радянського Союзу. Входження до його складу УСРР. Міжнародне і внутрішнє становище республіки. Зміни в Конституції

УРСР (1925). Обмеження суверенітету республіки. Формування кордонів УСРР. Скасування губерній та утворення районів і округів. Перехід до обласного поділу території України. Національна політика в УСРР. XII з'їзд РКП(б) про політику коренізації. Українізація в сфері державного будівництва, школи, культури. «Український ренесанс» та його здобутки. Суспільно-політичне життя. Початок політичних репресій проти діячів української культури.

Сталінська програма колективізації. «Розкуркулення селян». Голод 1921-1922 рр. в Україні та його наслідки. Трагічні наслідки голодомору-геноциду 1932-1933 рр.

Політичний режим сталінізми. Масові репресії. Розгром українських партійно-державних кадрів. Сталінський терор проти військових кадрів. Ліквідація УАПЦ. Масове винищення української інтелігенції.

Соціально-економічний і політичний розвиток західноукраїнських земель у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини. Еміграція українців в зарубіжні країни. Політичні партії та організації. Створення і діяльність ОУН. Є.Коновалець. Склад і програма ОУН. Розкол в ОУН та його наслідки. А.Мельник і С.Бандера.

Західноукраїнські землі в системі радянсько-німецьких договорів 1939 р. Вхідження західноукраїнських земель до складу СРСР. «Радянська» та її наслідки. Культурне будівництво. Розвиток освіти. Масова депортація і репресії українців.

Україна в Другій світовій війні (1939-1945 рр.). Приєднання західних українських земель до СРСР. Початок німецько-радянської війни. Бойові дії на території України, визначні військові операції та їх значення для ходу війни. Фашистський окупаційний режим в Україні. Боротьба радянських партизан з окупантами. Боротьба Української повстанської армії. Перелом в ході війни і початок визволення України. Завершення війни в Європі, капітуляція Німеччини. Наслідки гітлерівської навали.

УРСР на міжнародній арені. Операція «Вісла» та її наслідки. Початок відбудови народного господарства. Голод 1946-1947 рр.

Деформуючий вплив сталінізму на розвиток радянського суспільства. «Ждановщина» в Україні. Звинувачення у націоналізмі української інтелігенції. Дії збройних формувань ОУН-УПА у післявоєнний період.

Тема 8. Україна часів радянської влади (1954-1991).

УРСР на міжнародній арені. Операція «Вісла» та її наслідки. Початок відбудови народного господарства. Голод 1946-1947 рр.

Деформуючий вплив сталінізму на розвиток радянського суспільства. «Ждановщина» в Україні. Звинувачення у націоналізмі української інтелігенції. Дії збройних формувань ОУН-УПА у післявоєнний період. Перші кроки десталінізації суспільства. XX з'їзд КПРС та його значення. Реформування промисловості і сільського господарства республіки. Запровадження раднаргоспів. Переорієнтація економіки на соціальні потреби. Житлове будівництво. Грошова реформа 1961 р. Поява «шестидесятників».

Наростання кризових явищ в соціально-економічному, політичному і культурному житті УРСР (друга половина 1960-х – початок 1980-х рр.). Спроби запровадження господарської реформи 1965-1967 рр. Наростання застійних тенденцій у радянському суспільстві. П.Шелест. В.Щербицький. Опозиційний рух. «Дисиденти». Партійно-політичний тиск на політичне і духовне життя суспільства.

«Перебудова» М.Горбачова. Курс на демократизацію Радянського Союзу. Етапи перебудови та її наслідки для України.

РОЗДІЛ 6.

СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1991-2020).

Тема 9 Україна в умовах незалежності (1991–2020)

Розпад СРСР і початок розбудови України. Проголошення незалежності України у 1991 р. Створення СНД. Успіхи і труднощі державотворення в Україні. Формування політичної системи. Л.Кравчук – перший президент України. Формування атрибутів держави. Суспільно-політичний та економічний розвиток України. Прийняття Конституції України. Пріоритетні напрямки діяльності України на міжнародній арені. Взаємини України з країнами СНД, Євросоюзу та США.

Л.Кучма – другий президент України. Вихід України з економічної кризи. Грошова реформа 1996 р.

«Помаранчева» революція. В.Ющенко – третій президент України. Зміни до Конституції України. Президентські вибори 2010 р. В.Янукович – четвертий президент України.

Революція Гідності. Предидентство П.Порошенка. Війна на Сході України. Президентство В.Зеленського.

Структура навчальної дисципліни

Тема	Лекції	Практичні заняття	СРС, в т.ч., індивідуальна		
БЛОК 1. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ ХХ СТ.					
Розділ 1. НАЙДАВНІШЕ МИНУЛЕ. ЗАРОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.					
1. Предмет і завдання курсу «Історія України». Поява людини та первісних форм співжиття на території України.	2	2	5	Індивідуальна робота - огляд наукової літератури	
2. Давні слов'яни. Зародження державності на українських землях. Київська Русь та Галицько-Волинське князівство.	2	2	5		
Розділ 2. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ВЛАДОЮ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ. ФЕНОМЕН КОЗАЦТВА.					
3. Українські землі під владою іноземних держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.).	2	2	5		
4. Феномен козацтва. Українське бароко.	2	2	5		
Розділ 3. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У XIX – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.					
5. Українські землі в складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (кін. XVIII – початок ХХ ст.).	2	2	5		
Усього годин – 14 Кредитів ECTS – 1,5	10	10	25	-	

БЛОК 2. УКРАЇНА У ХХ – ХХІ СТ.			
Розділ 4.			
6. Українська національно-демократична революція (1917- 1920 рр.).	2	2	7
Розділ 5. УКРАЇНА ЧАСІВ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ (1920-1991).			
7. Україна часів радянської влади (1920-1953).	2	2	7
8. Україна часів радянської влади (1954-1991).	2	2	7
Розділ 6. СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1991-2020).			
9. Україна в умовах незалежності (1991-2020)	2	2	8
Усього годин - 16 Кредитів ECTS – 1,5	8	8	29

Індивідуальна робота - огляд наукової літератури

4. Зміст навчальної дисципліни 4.1. План лекцій

БЛОК 1 УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ ХХ СТ.

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Тема 1. Давні слов'яни. Зародження державності на українських землях.	2
2.	Тема 2. Київська Русь та Галицько-Волинське князівство.	2
3.	Тема 3. Українські землі під владою іноземних держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.).	2
4.	Тема 4. Феномен козацтва. Українське бароко.	2
5.	Тема 5. Українські землі в складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (кін. XVIII – початок ХХ ст.).	2
РАЗОМ		10

БЛОК 2 УКРАЇНА У ХХ – ХХІ СТ.

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Тема 6. Українська національно-демократична революція (1917- 1920 рр.).	2
2.	Тема 7. Україна часів радянської влади (1920-1953).	2
3.	Тема 8. Україна часів радянської влади (1954-1991).	2

4.	Тема 9. Україна в умовах незалежності (1991-2020)	2
РАЗОМ		8

4.2. План практичних занять

БЛОК 1 УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ ХХ СТ.

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Тема 1. Давні слов'яни. Зародження державності на українських землях.	2
2.	Тема 2. Київська Русь та Галицько-Волинське князівство.	2
3.	Тема 3. Українські землі під владою іноземних держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.).	2
4.	Тема 4. Феномен козацтва. Українське бароко.	2
5.	Тема 5. Українські землі в складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (кін. XVIII – початок ХХ ст.).	2
РАЗОМ		10

БЛОК 2 УКРАЇНА У ХХ – ХХІ СТ.

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Тема 6. Українська національно-демократична революція (1917- 1920 рр.).	2
2.	Тема 7. Україна часів радянської влади (1920-1953).	2
3.	Тема 8. Україна часів радянської влади (1954-1991).	2
4.	Тема 9. Україна в умовах незалежності (2004-2020)	2
РАЗОМ		8

4.3. Задання для самостійної роботи

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
БЛОК 1: УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ПОЧАТКУ ХХ СТ.		
1.	Підготовка до практичних занять (теоретична підготовка, опрацювання практичних навичок)	5
2.	Проходження тестування	5
3.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять	5
4.	Індивідуальна робота	5
5.	Підготовка до підсумкового заняття	5

РАЗОМ 25		
БЛОК 2: УКРАЇНА У ХХ – ХХІ СТ.		
1.	Підготовка до практичних занять	5
2.	Проходження тестування	7
3.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять	5
4.	Індивідуальна робота	5
5.	Підготовка до підсумкового заняття	7
РАЗОМ 29		

БЛОК 1

Тема 1. Давні слов'яни. Зародження державності на українських землях. Київська Русь та Галицько-Волинське князівство.

Тема 2. Феномен козацтва. Українське бароко.

Тема 3. Українські землі в складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (кін. XVIII – початок ХХ ст.).

БЛОК 2

Тема 4 Українська національно-демократична революція (1917- 1920 рр.).

Тема 5. Україна часів радянської влади (1954-1991).

Тема 6. Україна в умовах незалежності (2004-2020)

Індивідуальні завдання

Підбір та огляд наукової літератури за тематикою програми, опрацювання питань для самоконтролю, проходження тестування

Орієнтовні тестові завдання з дисципліни

1. Поява перших людей на території України датується:

- а) 35 тис. р. тому
- б) 150 тис. р. тому
- в) 500 тис. р. тому
- г) 1 млн. р. тому

2. Перше приручення тварин відбулося у:

- а) мезоліті
- б) палеоліті
- в) енеоліті
- г) неоліті

3. Перехід від привласнюючого господарства до відтворюючого відбувся у:

- а) мезоліті
- б) енеоліті
- в) палеоліті
- г) неоліті

4. Укажіть назву східних слов'ян:

- а) поляни
- б) венеди

- в) склавини
- г) анти

5. Укажіть рік заснування Київської Русі:

- а) 288
- б) 828
- в) 882
- г) 988

6. Княгиня Ольга встановила «уроки». Це означало, що було:

- а) визначено розміри повинностей на користь київських князів;
- б) запроваджено обов'язкове відвідування Києва князями сусідніх земель;
- в) створено школи при церквах та монастирях, які давали початкову освіту;
- г) визначено розміри штрафів за провини

7. «Не люблю мені є в Києві жити. Хочу жити я в Переяславці на Дунаї, бо то є середина землі моєї. Адже там усі добра сходяться». Такими були плани київського князя:

- а) Ігоря
- б) Володимира
- в) Святослава
- г) Ярослава

8. У якому році було введено християнство на Русі:

- а) 882
- б) 982
- в) 892
- г) 988

9. У якому році було засновано Галицько-Волинське князівство:

- а) 1199
- б) 1919
- в) 1109
- г) 1019

10. Назвіть останнього князя Галицько-Волинської держави:

- а) Роман Мстиславич
- б) Юрій II
- в) Лев Данилович
- г) Данило Романович

11. Коли відбулася подія, наслідки якої описано в уривку з історичного джерела: «Магнати і шляхта змусили юну королеву (Ядвігу) в державних інтересах Польщі відмовитися від нареченого з австрійського дому і вийти заміж за литовського князя Ягайла...»?

- а) 1385
- б) 1413
- в) 1569
- г) 1596

12. Укажіть рік підписання Люблінської унії:

- а) 1385
- б) 1413
- в) 1569
- г) 1596

13. Перемога українсько-татарських військ над московськими військами в битві під Конотопом відбулася:

- а) 1648
- б) 1649
- в) 1651
- г) 1659

14. Створення яких губерній у складі Російської імперії стало наслідком третього поділу Речі Посполитої?

- а) Бессарабської, Холмської, Полтавської
- б) Чернігівської, Полтавської, Харківської
- в) Херсонської, Таврійської, Катеринославської
- г) Подільської, Волинської, Київської

15. Рух декабристів був складовою

- а) польського національно-визвольного повстання
- б) російського дворянського опозиційного руху
- в) європейської «весни народів»
- г) українського національно-визвольного руху

16. Відстоювання самодержавства, невизнання українців і білорусів як окремих народів, неподільність Російської імперії, антисемітизм – це складові програми

- а) "москвофілів"
- б) "українофілів"
- в) "чорносотенців"
- г) "народовців"

17. Бойові дії на українських землях у роки Першої світової війни розпочалися в:

- а) 1914 р.
- б) 1915 р.
- в) 1916 р.
- г) 1917 р.

18. Український таємний університет у 1920-ті рр. діяв на території

- а) Угорщини
- б) Чехословаччини
- в) Румунії
- г) Польщі

19. Договір про ненапад між СРСР і Німеччиною та таємний протокол до нього («пакт Молотова-Ріббентропа») було підписано

- а) 15 березня 1939 р.
- б) 23 серпня 1939 р.
- в) 17 вересня 1939 р.
- г) 2 листопада 1939 р.

20. "Радянські війська в якості союзника Німеччини перейшли кордон і подають німецькому війську руку. Львів повністю оточений. Опір марний!" - листівку такого змісту німецькі агітатори розповсюджували серед мешканців міста у

- а) вересні 1939 р.
- б) червні 1941 р.
- в) листопаді 1943 р.
- г) липні 1944 р.

21. Прочитайте уривок з історичного джерела та виконайте завдання.

"У 1953–1958 рр. державні закупівельні ціни в УРСР збільшилися загалом утричі, зокрема на зерно – у 7 разів, на продукти тваринництва – у 5,5. Дозволено видавати колгоспникам аванс грошми – 25 % коштів, що отримували колгоспи від реалізація продуктів тваринництва".

Ужиті партійно-радянським керівництвом УРСР заходи було спрямовано:

- а) на запровадження ринкових відносин у сільському господарстві
- б) посилення матеріальної зацікавленості селян у суспільному виробництві
- в) створення сприятливих умов для розвитку присадибного господарства селян
- г) удосконалення системи "держприймання" в колгоспах.

22. Л. Костенко, В. Симоненко - діячі, яких об'єднує:

- а) належність до плеяди шістдесятників в українській культурі
- б) перебування в ув'язненні за "антирадянську агітацію та пропаганду"
- в) участь в акції протесту в кінотеатрі "Україна" проти арештів дисидентів
- г) членство в Українській робітничо-селянській спілці (УРСС).

23. Одна з характерних ознак суспільно-політичного життя СРСР наприкінці 1970-х - на початку 1980-х рр. – це:

- а) легалізація неформальних громадських організацій
- б) конституційне закріплення концепції "розвиненого соціалізму".
- в) розмежування повноважень партійних і радянських органів влади.
- г) скорочення масштабів бюрократичного апарату.

24. "Самвидав" – це один із методів боротьби дисидентів у СРСР й УРСР, що полягав у:

- а) написанні листів-протестів до вищого партійно-радянського керівництва.
- б) неофіційному виготовленні та розповсюдженні літературних і публіцистичних творів
- в) друкуванні в державних засобах масової інформації критичних матеріалів
- г) поширенні серед населення української національної символіки.

25. Прочитайте уривок з історичного джерела та виконайте завдання.

"Уранці 19 серпня командуючий сухопутними військами СРСР генерал В.Варенников, прибувши з групою військових до кабінету Голови Верховної Ради УРСР, в ультимативній формі заявив Л. Кравчуку: "Влада перейшла до ДКНС, який врятує країну. Рекомендую Вам зайняти правильну позицію. Змінити свій особистий курс і курс Верховної Ради..."

Описана подія відбулася на завершальному етапі періоду

- а) "відбудови"
- б) "відлиги"
- в) "застою"
- г) "перебудови"

26. Укажіть дату прийняття Декларації про державний суверенітет України:

- а) 16 липня 1990р.
- б) 19 серпня 1991р.
- в) 24 серпня 1991 р.
- г) 1 грудня 1991р.

27. Назвіть рік вступу України до Ради Європи:

- а) 1991
- б) 1995
- в) 2004
- г) 2014

28. «Не зміна облич при владі, а зміна системи, і найголовніше- пошук інструментарію для зміни цієї системи», на думку письменниці та публіциста О.Забужко, стало гаслом

- а) «Революції гідності»

- б) «культурної революції»
- в) «Помаранчевої революції»
- г) «революції згори»

29. Укажіть рік підписання угоди про асоціацію України з ЄС:

- а) 2004
- б) 2014
- в) 2016
- г) 2017

30. Зазначте міжнародну організацію, до складу якої не входить Україна:

- а) Рада Європи
- б) ООН
- в) ОБСЄ
- г) ЄС

4.4. Забезпечення освітнього процесу

1. Мультимедійні проектори, комп'ютери, екрани для мультимедійних презентацій, лекційні презентації.
2. Демонстраційні екрани, ноутбуки, файли у Power Point та Word для практичних та підсумкових занять.
3. Екзаменаційні білети.

4. Підсумковий контроль

Перелік питань підсумкового контролю (іспит)

1. Загальна характеристика населення України та його етнічний склад.
2. Український етнос, його географічне розміщення.
3. Зміни в чисельності українців у XVIII - XX ст.
4. Українська діаспора: далека та близька.
5. Формування української народності.
6. Походження термінів "Русь", "Руська земля", "Україна". Розширення етнічної території України у XV - XVIII ст.
7. Історико-географічне районування України та етногрупи українського народу.
8. Утворення української нації.
9. Археологія як наука. Розвиток археологічних досліджень в Україні.
10. Археологічні пам'ятки кам'яного віку в Україні. Культура первісного населення.
11. Пам'ятки трипільської культури.
12. Носії культур бронзового віку на українських землях.
13. Носії культур залізного віку на українських землях.
14. Археологічні культури слов'янських племен.
15. Політичний розвиток Київської Русі
16. Київська держава: соціально-економічний розвиток.
17. Культура Київської Русі.
18. Політичний розвиток Галицько-Волинської держави.
19. Галицько-Волинська держава: соціально-економічний розвиток.
20. Культурний розвиток Галицько-Волинської держави.
21. Українські землі в складі Великого князівства Литовського.
22. Поділ українських земель між сусідніми державами у XIV ст.
23. Особливості політичного, соціально-економічного й культурного життя українців у складі Речі Посполитої.

24. Запорозька Січ як феномен українського народу.
25. Культура Запорозької Січі.
26. Визвольна війна українського народу 1648-1657 рр. під проводом Б.Хмельницького і утворення Гетьманської держави.
27. Спроби звільнення України від протекторату Москви.
28. Українські землі часів Руїни.
29. Наступ царизму на автономію України та її ліквідація у XVIII ст.
30. Антиукраїнська політика російського царизму у XIX ст.
31. Піднесення національно-визвольного й культурного руху на Наддніпрянщині у другій половині XIX ст.
32. Національно-визвольний і культурний рух на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.
33. Піднесення українського національного й культурного руху в роки першої російської революції (1905-1907 рр.).
34. Україна часів I Світової війни.
35. Початок української національної революції 1917-1920 рр. Утворення Центральної Ради.
36. Проголошення автономії України та його наслідки.
37. Утворення УНР, наслідки.
38. Культурна політика Центральної Ради.
39. Війна з Радянською Росією та проголошення незалежності УНР.
40. Брестський мир: причини, зміст, результати.
41. Українська держава П.Скоропадського.
42. Культурні зміни в Україні часів Гетьманату.
43. Відновлення УНР. Директорія.
44. Культурна політика Директорії.
45. Утворення ЗУНР. Акт Злуки.
46. Поразка УНР. Уроки і значення національно-визвольних змагань 1917-1921 рр.
47. Громадянська війна в Україні.
48. Встановлення радянської влади в Україні та її політика у 1919-1920 рр.
49. Особливості нової економічної політики в Україні.
50. Україна у складі СРСР: політика індустріалізації, колективізації.
51. Голодомор 1932-1933 рр.
52. Формування культу особи І.В.Сталіна. Політичні репресії в Україні.
53. Україна в період Великої Вітчизняної війни: бойові дії.
54. Окупаційний режим на території України.
55. Основні віхи соціально-економічного і культурного розвитку на українських землях часів Великої вітчизняної війни.
56. Звільнення України від німецько-фашистських загарбників.
57. Територіальні зміни щодо українських земель у післявоєнний період.
58. Особливості політичної, соціально-економічної і культурної ситуації на західноукраїнських землях у 1944-1950 рр.
59. Україна в умовах десталінізації та кризи радянської системи.
60. Кризові явища в соціально-економічному, політичному та культурному житті України в 70-80-х рр. XX ст.
61. Піднесення українського національно-визвольного та культурного руху наприкінці XX ст.
62. Політика "перебудови", її зміст й результати.
63. Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р. Декларація про державний суверенітет. Проголошення незалежності України.
64. Українська національна символіка (герб, прапор, гімн)
65. Внутрішня політика незалежної України.
66. Зовнішня політика незалежної України.
67. «Помаранчева революція»: причини, зміст і наслідки.

68. Революція гідності в Україні: причини, зміст, результати
69. Війна на сході України 2014 р.: причини, зміст, результати.
70. Культура сучасної України: проблеми та перспективи.

«0» варіант екзаменаційного білету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – бакалавр

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я
спеціальність 226 Фармація, промислова фармація

Навчальна дисципліна – Історія та культура України

Варіант № 0

1. Охарактеризуйте внутрішню та зовнішню політику Володимира Великого - **максимальна кількість балів – 30.**
2. Революція гідності в Україні: причини, зміст й результати – **максимальна кількість балів – 30.**
3. Визначте ім'я та прізвище художника, автора картини "Запорожці пишуть листа турецькому султанові":
 - а) Микола Пимоненко,
 - б) Ілля Рєпін;
 - в) Іван Труш;
 - г) Тарас Шевченко – **максимальна кількість балів – 20.**

Затверджено на засіданні кафедри «історії», протокол № ___ від «__» _____ 2020 р.

Завідувач кафедри

професор Котляр Ю.В.

Екзаменатор

доцент Морозова О.С.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Методи контролю

- Опитування (перевірка теоретичних знань та практичних навичок).
- Тестовий контроль.

Поточний контроль. Перевірка на практичних заняттях теоретичних знань і засвоєння практичних навичок, а так само результатів самостійної роботи студентів. Контролюються викладачами відповідно до конкретної мети навчальної програми. Оцінка рівня підготовки студентів здійснюється шляхом: опитування студентів, рішення й аналізу ситуаційних завдань і тестових завдань, інтерпретації результатів експериментальних і клініко-лабораторних досліджень, контролю засвоєння практичних навичок.

Проміжний контроль. Перевірка можливості використання студентами отриманих теоретичних знань і практичних навичок по всіх вивчених темах, а так само результатів самостійної роботи студентів. Здійснюється на останньому занятті за розділом шляхом здачі практичних завдань, тестування, тощо.

До проміжного підсумкового контролю (атестація) та підсумкового контролю (залік) допускаються студенти, які відвідали всі передбачені навчальною програмою лекції, аудиторні навчальні заняття, виконали в повному обсязі самостійну роботу й у процесі навчання набрали кількість балів, не менше, ніж мінімальну – **60 балів за семестр.**

Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання проводиться за 200-бальною шкалою університету, яка відповідає аналогічній шкалі ЄКТС.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати при вивченні дисципліни, становить 200 балів, мінімальна – 120 балів.

Оцінка за поточну навчальну діяльність (ПНД) має складати 60% від загальної, тобто максимальна 120 балів, мінімальна – 70 балів.

Відповідно, за кожну з 6-ти тем студент може отримати максимум 20 балів, мінімум – 11,7 бала.

Оцінка на підсумковому контролі (диференційованому заліку) має складати 40% від загальної, тобто максимальна 80 балів, мінімальна – 50 балів.

Оцінка успішності студента

Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
Тема 1	10
Тема 2	10
Тема 3	10
Тема 4	10
Тема 5	10
Тема 6	10
Тема 7	10
Тема 8	10
Тема 9	10
Творча робота	30
Разом за ПНД	120
Іспит	80
Разом за дисципліну	200

Критерії оцінювання знань

Оцінкою 101-120 балів в семестрі та 71-80 балів на заліку (А за шкалою ЄКТС та 5 за національною шкалою) відповідь студента оцінюється, якщо вона демонструє глибокі знання всіх теоретичних положень і вміння застосовувати теоретичний матеріал для практичного аналізу і не має ніяких неточностей.

Оцінкою 81-100 балів в семестрі та 61-70 балів на заліку (В та С за шкалою ЄКТС та 4 за національною шкалою) відповідь оцінюється, якщо вона показує знання всіх теоретичних положень, вміння застосовувати їх практично, але допускаються деякі принципові неточності.

Оцінкою 70-80 балів в осінньому семестрі та 50-60 балів на заліку (D та E за шкалою ЄКТС та 3 за національною шкалою) відповідь студента оцінюється за умови, що він знає головні теоретичні положення та може використати їх на практиці.

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні

Основна література з історії України

- Гончарук П. С. Історія України: з давніх часів до початку ХХ століття: курс лекцій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. С. Гончарук. – К.: Видавництво КСУ, 2004. – 524 с.
- Історія України: Документи і матеріали. - К.: Вид. центр "Академія", 2002.
- Історія України: нове бачення / Під ред. В.А. Смолія. – К.: Альтернатива, 2000. – 464 с.

- Історія України: Новітня доба: навч. посібник / В.М. Литвин, В.Ф. Колесник, А.Г. Слюсаренко та ін. За ред. В.М. Литвина. – К.: Академвидав, 2012. – 480 с.
- Литвин В. Історія України. підручник. Вид. 6-те, доп. / В. Литвин. – К.: Наукова думка, 2011. – 840 с.
- Новітня історія України (1900-2000). – К.: Вища шк., 2000.
- Україна. Процеси націотворення / Упор. А. Каппелер. – К.: КПС, 2011. – 416 с.

Основна література з історії української культури

- Гай-Нижник П.П. Українознавство як комплекс знань про Україну та чинник сучасної гуманітарної політики і системи національної безпеки [текст] / П.П.Гай-Нижник // Гілея. - 2014. - №7 (86). - С.109-116.
- Історія української культури / В.О.Лозовий. Підручник. - Харків:Право, 2013. - 367 с.
- Історія української культури / О.Ю.Павлова. Навчальний посібник. - Київ, 2012. - 343 с.
- Історія української культури / ред. Шкварець В.П., Щукін В.В. - Миколаїв, 1996. - 210 с.
- Історія української культури.- Вінніпег, 1964. - Т.І. Міфологія, побут, письменство. - 480 с. (перше видання вийшло у Львові у 1937 р.)
- Історія української культури. Збірник документів і матеріалів / ред. С.М.Клапчука, В.Ф.Остафійчука. - Київ: Вища школа, 2000. - 607 с.
- Історія української культури. Навчальний посібник / ред. О.Ю.Павлової. - Київ, 2013. - 339 с.
- Костенко Л. Гуманітарна аура, або дефект головного дзеркала [текст] / Л.Костенко // Психологія і суспільство. - 2015. - №1. - С. 6-15.
- Попович М. Нарис історії української культури. - Київ: Арттек, 1998. - 727 с.
- Пронь Т.М. Історія української культури. Навчально-методичний посібник. - Миколаїв, 2007. - 383 с.
- Сверстюк Є. Народження української інтелігенції [текст] / Є.Сверстюк // Психологія і суспільство. - 2015. - №2. - С. 7-12.
- Суржик І.О. Етнос та українська етнічна культура в культурологічному вимірі // Гілея. - 2011. - №47. - С. 306-311.
- Шейко В.М. Історія української культури. Навчальний посібник / В.М. Шейко, В.Я. Білоцерківський. - К.: Знання, 2012. - 271 с.
- Юрій М.Ф. Історія світової та зарубіжної культури: навчальний посібник. - К:Дакор, 2007.- 456 с.

7.2. Допоміжні

Давня та середньовічна історія та культура України

- Баран В. Д. Давні слов'яни. Серія “Україна крізь віки” / В. Д. Баран. – Т. 3. – К., 1998. – 335 с.
- Відейко М. Ю. Україна: від Трипілля до антів / М. Ю. Відейко. – К.: КВЦ, 2008. – 278 с.
- Винокур І. С. Давня і середньовічна історія України: Навч. посібник / І. С. Винокур, С. В. Трубочанінов / Міжнародний фонд “Відродження”. – К.: Глобус, 1996. – 224 с.
- Галицько-Волинський літопис / Перекл. Л. Махновця. – Львів, 1994.
- Залізняк Л. Первісна історія України: Навч. посібн. для вузів / Л. Залізняк. – К.: Вища школа, 1999. – 263 с.
- Котляр М. Галицько-Волинська Русь / М. Котляр. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с.
- Котляр М. Галицько-Волинське Велике князівство XIII ст. // Історія України. - 2000.
- Ричка В. Володимир Святий в історичній пам'яті / В. Ричка. – К.: Скіф, 2012. – 208 с.
- Ричка В.М. Київська Русь: проблеми, пошуки, інтерпретації // Український історичний журнал. – 2001. – № 2.
- Толочко О. Київська Русь / О. Толочко, П. Толочко. – К.: Либідь, 1998. – 616 с.

- Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.: Навч. посібник / Н. М. Яковенко. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.

Період Київської Русі, Галицько-Волинського князівства. Модерна історія та культура України

- Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорізької Січі / О. Апанович. – К.: Либідь, 1993. – 288 с.
- Борисенко В. Й. Еволюція українсько-російських відносин у другій половині XVII ст. / В. Й. Борисенко. – К., 2006.
- Величко Самійло. Літопис / Самійло Величко. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 1. – 372 с.; Т. 2. – 642 с.
- Голобуцький В. Запорізьке козацтво / В. Голобуцький. – К.: Вища школа, 1994. – 539 с.
- Головенко Я. М. Українсько-козацька держава: Історія українського козацтва / Я.М. Головенко. – Маріуполь, 2005.
- Горобець В. М. Україна: Козацькі війни 1618–1638 рр. / В. М. Горобець. – К.: Кріон, 2011. – 267 с.
- Корнієнко О. М. Нариси військової історії України. Сумський слобідський козацький полк (1659–1705 рр.) / О. М. Корнієнко. – К.: Наш час, 2008. – 488 с.
- Літопис Самовидця. – К.: Наукова думка, 1971. – 207 с.
- Паньонко І. М. Організація влади Запорізької Січі / І. М. Паньонко. – Львів, 2006.
- Переяславська Рада та українсько-російська угода 1654 р.: історія, історіографія, ідеологія. – К., 2005.
- Переяславська угода 1654 р.: Історичні уроки для українського народу. – К., 2004.
- Русина О. Україна під татарами і Литвою / О. Русина. – К.: Альтернативи, 1998. – 320 с.
- Сас П. М. Політична культура українського суспільства (кінець XVI – перша половина XVII ст.) / П. М. Сас. – К., 1998.
- Смолій В. А. Петро Дорошенко. Політичний портрет / В. А. Смолій, В.С. Степанков. – К.: Темпора, 2011. – 631 с.
- Смолій В. А. Українська державна ідея XVII–XVIII століть. Проблеми формування еволюції, реалізації / В. А. Смолій, В. В. Степанков – К.: Альтернатива, 1997. – 367 с.
- Смолій В. А. Українська національна революція XVII століття (1648–1676) / В.А. Смолій, В. С. Степанков. – К.: «Києво-Могилянська академія», 2009. – 447 с.
- Смолій В. Українська національна революція XVII ст. (1648-1676 рр.) / В. Смолій, В. Степанков. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 448 с.
- Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. - К , 1995.
- Степанков В.С. Українська революція 1648-1676 рр. у контексті європейського революційного руху XVI - XVII століть: спроба порівняльного аналізу // УДЖ. - 1997. - №1.
- Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII-XVIII ст. У 2 кн. – Кн. 1 / Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), О. Бачинська, В. Горобець (заст. відп. ред.), О. Гуржій, В. Матях (відп. секр.), Ю. Мицик, В. Степанков, Я. Федорук, Т. Чухліб (заст. відп. ред.). НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2018. – 610 с.
- Чухліб Т. Козаки та яничари: Україна у християнсько-мусульманських війнах (1500–1700) / Т. Чухліб. – К., 2010.
- Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: В 3-х тт. - К., 1990-1991.
- Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.: Навч. посібник / Н. М. Яковенко. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.

Історія та культура України XIX – початку XX ст.

- «Русалка Дністрова»: Документи і матеріали. – К., 1989.

- Бойко М. П. Кирило-Мефодіївське товариство: філософські та культурологічні ідеї національної самосвідомості та державотворення / М. П. Бойко. – Дніпродзержинськ, 2006.
- Верстюк В.Ф. Роль і місце Центральної Ради в модерній історії України // УІЖ. 1997. - № 5.
- Верстюк В.Ф. Українська революція: доба Центральної Ради // УІЖ - 1995. - № 2, 5, 6.
- Гай-Нижник П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення / П. Гай-Нижник. – К.: ЩеК, 2010. – 304 с.
- Голод 1921-1923 років в Україні: Збірник документів і матеріалів. – К.: Наукова думка, 1993. – 238 с.
- Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. – К.: Політвидав України, 1990. – 605 с.
- Голубенко П. Русифікація України і український культурний процес у ХІХ ст. / П. Голубенко // Березіль. – 1994. – № 12.
- Горак В. С. Гетьманський переворот 29 квітня 1918 р. в інтерпретації П. Скоропадського / В. С. Горак // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4.
- Гошуляк І. Тернистий шлях до соборності (від ідеї до Акту Злуки) / І. Гошуляк. – К.: ШПЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2009. – 467 с.
- Грабовський С, Ставроян С. Шкляр Л. Нариси історії українського державотворення. - К., 1995 - С. 306-345.
- Грушевський М. Про українську мову і українську школу / М, Грушевський. – К.: Веселка, 1991. – 46 с.
- Декабристи в Україні: дослідження й матеріали / Гол. проекту В.А. Смолій. – К., 2009. – Т. 6.
- Дзюба І. М. Тарас Шевченко: життя і творчість / І. М. Дзюба. – К.: Альтернативи, 2005. – 702 с.
- Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної республіки 1918– 1920 рр. Док. і матеріали / Відп. ред. В. Ф. Верстюк. – К., 2006.
- Дорошенко-Товмацький Б. Симон Петлюра: Життя і діяльність / Б. Дорошенко-Товмацький. – К., 2005.
- Єфіменко Г. Г. Взаємовідносини Кремля та радянської України: економічний аспект (1917– 1919 рр.) Г.Г. Єфіменко. – К.: Ін-т історії України, 2008. – 230 с.
- Історія Русів / Пер. І. Драча; вступ. ст. В. Шевчука. – К.: Рад. письменник, 1991. – 318 с.
- Казьмирчук Г. Д. Рух декабристів: дискусійні питання та спроби їх розв'язання / Г. Д. Казьмирчук, Ю.В. Латиш // Укр. іст. журн. – 2005. – № 5.
- Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі ХІХ – ХХ століть. Соціально-політичний портрет. – К., 1993.
- Кирило-Мефодіївське товариство: Зб. док.: у 3 т. – К., 1990.
- Кульчицький С. В. Володимир Винниченко / С. В. Кульчицький, В. Ф. Солдатенко. – К.: Вид. дім «Альтернативи», 2005. – 376 с.
- Пиріг Р. Українська гетьманська держава 1918 року: історичні нариси / Р. Пиріг. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2011. – 336 с.
- Пиріг Р. Я. Центральна Рада й німецьке військово командування в Україні: проблеми взаємовідносин (лютий – квітень 1918 р.) / Р. Я. Пиріг // Укр. іст. журн. – 2007. – № 2.
- Пиріг Р.Я., Проданюк Ф.М. Павло Скоропадський: штрихи до політичного портрету // УІЖ. 1992. - № 2.
- Сарбей В. Г. Етапи формування національної свідомості (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.) / В. Г. Сарбей // Укр. іст. журн. – 1993. – № 7, 8. – С. 3-16.
- Сарбей В. Г. Національне відродження України. Україна крізь віки / В. Г. Сарбей. – К.: Альтернативи, 1999. – 366 с. – Т. 9.
- Сергієнко Г. Я. Кирило-Мефодіївське товариство: утвердження ідеї національного відродження України в слов'янському світі / Г. Я. Сергієнко // Укр. іст. журн. – 1996. – № 1. – С. 14-28.
- Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української Конституції. -К., 1993.-С. 67-125.
- Солдатенко В. Ф. Українська революція: концепція та історіографія (1918– 1920 рр.) / В. Ф. Солдатенко. – К.: Книга Пам'яті України, 1999. – 507 с.
- Українська Центральна Рада: Док. і мат.: У 2-х т. – К., 1996, 1997
- Філіпчук В. О. Початки українського національного відродження на Буковині / В. О. Філіпчук // Укр. іст. журн. – 1999. – № 2, 3.
- Щербак М. Г. Національна політика царизму на Правобережній Україні (друга половина ХІХ – поч. ХХ ст.): Навч. посібник / М. Г. Щербак, Н. О. Щербак. – К., 1997.

Новітня історія та культура України

- Архіви окупації. 1941–1944 / упоряд. Н. Маковська. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 877 с.
- Баран В. Україна: західні землі: 1939–1941 рр. / В. Баран, В. Токарський. – Л.: Ін-т українознавства імені І. Крип'якевича, 2009. – 448 с.
- Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1959. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: у 2 кн. / упоряд. І. Г. Білас. – К.: Либідь. - Військо України, 1994. – Кн. 2. Документи та матеріали. – 344 с.
- Історія України. Документи і матеріали. – К.: Вид. центр "Академія". – 2002. – С. 319-365.
- Левітас Ф. Друга світова війна: український вимір / Ф. Левітас. – К., 2011. – 272 с.
- Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія: колективна монографія / відп. ред. В.С. Кульчицький. – К., 2005. – 495 с.
- Патриляк І.К. Україна в роки Другої світової війни. Спроба нового концептуального погляду / І. К. Патриляк, М. А. Боровик. – К.: Меланіка, 2010. – 590 с.
- Слюсаренко А. Г. Україна в роки Другої світової війни: навч. посіб. для студ. іст. фак.-тів / А. Г. Слюсаренко, І. К. Патриляк, М. А. Боровик. – К., Ніжин: Меланіка, 2009. – 446 с.
- Алексєєв Ю. М. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985–1999 рр.): навч. посібник / О. М. Алексєєв, С. В. Кульчицький, А. Г. Слюсаренко. – К.: ЕкоОб, 2000. – 296 с.
- Бажан О. Процес десталінізації в Україні (друга половина 1950-х – початок 1960-х рр.) / О. Бажан // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. – 1999. – № 1/2.
- Баран В. К. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.) / В. К. Баран, В. М. Даниленко. – К., 1999.
- Баран В. К. Україна після Сталіна: нарис історії 1953–1985 рр. / В. К. Баран. – Львів: МП «Свобода», 1992. – 182 с.
- Бойко О. Д. Україна в 1985–1991 рр.: основні тенденції суспільно-політичного розвитку / О. Д. Бойко. – К.: ІІУНД, 2002.
- Литвин В. М. У другому повоєнному десятилітті (1956–1965) / В. М. Литвин. – К.: Видавничий дім «Лі-Терра», 2004. – 272 с.
- Лозицький В. Політбюро ЦК Компартії України: історія, особи, стосунки 1918–1991 / В. Лозицький. – К.: Генеза, 2005. – 368 с.
- Плющ М. Промисловість України у 80–90-ті роки: люди, проблеми, уроки / М. Плющ. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2002. – 335 с.
- Рибак І. Соціально-побутова інфраструктура українського села (1921–1991) / І. Рибак. – Кам'янець-Подільський, 2000. – 304 с.
- Романюк І. Українське село в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ століття / І. Романюк. – Вінниця: Книга, Вега, 2005.
- Русначенко А. М. Національно-визвольний рух в Україні: середина 1950-х – початок 1990 рр. / А. М. Русначенко. – К.: Вид-во імені Олени Теліги, 1998.
- Тимченко С. Українське село: проблеми етносоціальних змін. 1959–1989 / С. Тимченко. – Запоріжжя, 1995. – 195 с.
- Шаповал Ю. І. Україна 20–50-х років: сторінки ненаписаної історії / Ю.І. Шаповал. – К.: Наукова думка, 1993. – 351 с.
- Шаповал Ю. М. С. Хрущов на Україні / Ю. Шаповал. – К.: Знання, 1990.
- Етнос. Нація. Держава. Україна в контексті світового етнодержавницького досвіду / За ред. Ю.Римаренка. – К., 2000.
- Конституція України. – К., 1996.
- Курас І. Проблемні питання розвитку взаємовідносин із сусідніми країнами в контексті державної політики України щодо національних меншин // УДЖ. – 2003. – №1.
- Мовна ситуація в Україні та дискусії навколо українського правопису: Зб. Мат. – К., 2002.
- Національна інтеграція в полікультурному суспільстві: український досвід 1991-2000 років / І.Ф.Курас та ін. – К., 2002.
- Рафальський О.О. Національні меншини України У ХХ столітті: Історіографія проблеми. – К., 2000.

7.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

Сайт інституту історії НАН України: <http://history.org.ua/uk>

Лекції розміщені на сайті міжнародного інтелектуального часопису «Україна модерна»:
<http://uamoderna.com/urok-istorii/video-lectute-ukr-history-naukma>

Актуальні питання з історії України: <http://likbez.org.ua/ua/mezhdu-kresami-i-zakerzonem-istoriya-granitsy-s-polshej-video.html>